

LEKTORÁT ČESKÉHO JAZYKA VE TBILISI V AKADEMICKÉM ROCE 2012/13

Vyučující: Vojtěch Kubic

Tbiliský lektorát českého jazyka v uplynulém akademickém roce zahrnoval kromě tří už tradičních vysokoškolských pracovišť nově i jednu školu střední. Formou konzultací jsem se podílel i na hodinách jazyka u krajské komunity.

Hlavním působištěm lektorátu byl v akademickém roce 2012/13 *Výukový a výzkumný ústav rusistiky Fakulty humanitních věd Tbiliské státní univerzity Ivane Džavachišviliho (TSU)*. Vzhledem k jistým organizačním potížím s ukotvením lektorátu je namístě zmínit i události z předchozích let: V lednu 2011 bylo původní hlavní pracoviště lektora, Tbiliská státní univerzita ekonomických vztahů (TEUSU) arbitrárním ministerským rozhodnutím sloučena s největší univerzitou v zemi, Tbiliskou státní univerzitou Ivane Džavachišviliho (TSU), přičemž naprostá většina studentů byla převedena na Fakultu ekonomie a obchodu. Výuka češtiny pak nadále pokračuje na této fakultě ve skupině začátečníků, jak se o tom podrobněji zmíním níže (pokročilá skupina bývalých studentů TEUSU se v tomto akademickém roce účastnila výuky na Fakultě humanitních věd). Hlavní působiště lektora bylo od začátku akademického roku 2011/12 převedeno z Centra cizích jazyků Fakulty humanitních studií na největší slavistické pracoviště v zemi – Výukový a výzkumný ústav rusistiky. Kurzy byly nadále otevřené nejen pro studenty slavistiky, nýbrž pro všechny zájemce z Fakulty humanitních věd a dalších vysokoškolských institucí. Přes snahu lektora se ovšem nepodařilo češtinu pevně zasadit do studijního curricula.

Výuka probíhala ve čtyřech skupinách (dvou začátečnických, jedné mírně pokročilé a jedné středně pokročilé). První začátečnickou skupinu tvořili studenti Fakulty humanitních věd, ve druhé začátečnické skupině převažovali studenti z dalších akademických institucí. Mírně a středně pokročilou skupinu pak naplnili frekventanti, pokračující ve studiu, zahájeném v minulých letech.

O češtinu mají tradičně zájem především studenti z oborů humanitních, především politologie, psychologie, filologie, od loňského roku se k nim nakonec připojili i profiloví slavisté. Výuka je organizována jako specializovaný kurs, ukončený v každém roce zkouškou s certifikátem, týdně máme v každé skupině po dvou šedesátiminutových vyučovacích hodinách, dodatečná třetí hodina je v prvním ročníku věnována českým reáliím, především zeměvědě a vybraným kapitolám z historie, ve druhém ročníku četbě odborných (především společenskovědních textů) a ve třetím ročníku překladatelskému semináři. Studenty k výběru češtiny lákají kromě zájmů kulturních i ohledy praktické (možnost spolupráce s českými firmami, překladatelské a tlumočnické činnosti) a v neposlední řadě i možnost udělení vládního stipendia ke studiu na českých vysokých školách.

V začátečnické a středně pokročilé skupině nám jako základní učební pomůcka nadále slouží ruská mutace prvního dílu učebnice Elgy Čechové, Heleny Trabelsiové-Remediosové a Harryho Putze *Chcete mluvit česky?*, spolu s cvičebnicí a česko-ruský / rusko-český slovník, doplňkově pak především učebnice *Čeština pro život* Aleny Nekovářové. Všechny učební materiály má zapůjčeny každý student. Obě učebnice, vhodně kombinující znalost gramatiky a konverzačních témat, se nám osvědčilo rozvrhnout právě na dva akademické roky. Výuka českého jazyka probíhá na základě gruzínštiny i ruštiny, přičemž se ve srovnávací analýze snažíme systematicky konfrontovat gramatické, lexikálně-frazeologické i stylistické paralely mezi dotčenými jazyky. Kurzy jsou přirozeně orientovány na studenty, kteří nemají žádné

předchozí zkušenosti s českým prostředím, ovšem výhodou a příslibem poměrně rychlého pokroku je znalost ruštiny (u některých studentů v podstatě dokonalá) a dále u mnohých frekventantů upřímná motivace k pokračování ve studiu v České republice.

Hlavním úkolem už prvního ročníku bylo tedy osvojení základů gramatické struktury (především flexe) češtiny a odpovídající slovní zásoby, tak aby byli studenti schopni na konci roku číst samostatně s porozuměním za pomoci slovníku odborný nebo jednoduchý literární text. Ve druhém ročníku jsme se začali systematicky věnovat i textům odborným (z humanitních věd) – především novinovým a časopiseckým článkům, ve třetím ročníku k nim přistoupily ve větší míře i odborné tematické prezentace studentů. Konverzační cvičení a hry samozřejmě nezanedbáváme, ale domnívám se, že vzhledem k přání značné části frekventantů studovat v ČR (a zúčastnit se tak přijímacích zkoušek na české vysoké školy) a dále zájmu o českou odbornou i krásnou literaturu (a z finančních důvodů poněkud komplikovanou možnost cesty a reálné konverzace v českém prostředí) je právě čtení s porozuměním klíčové. V lednu a znovu v červnu si v knihovně lektorátu každý ze studentů vybral podle svého vkusu jeden český knižní titul k samostatnému domácímu čtení (povídky, pohádky, zeměvědné publikace, odborné učebnice pro individuální přípravu k přijímacím zkouškám na české vysoké školy). Nejasnosti v porozumění textu byly osvětlovány v individuálních konzultacích s lektorem po hodině.

Výuka probíhala podle systému, ve kterém je vždy jedna hodina týdně věnována vysvětlení gramatických jevů a následným cvičením, druhá pak tematické konverzaci a čtení stylisticky různorodých textů (na konci prvního roku už tradičně čteme záměrně složitější text, Erbenovy Svatební košile). Pokud jde o třetí (doplňkovou) hodinu, je její náplň (jak jsem uvedl výše) v každém ročníku jiná. Realie v prvním ročníku zahrnují vybrané kapitoly z české zeměvědy (česká města, přírodní poměry, tradiční české výrobky, kuchyně) a historie, značnou pozornost věnujeme historickému zázemí aktuálních českých státních svátků a vánočnímu i velikonočnímu zvykosloví a v neposlední řadě i folklórním písním. K tomu bylo možné využít jak obrazová komentovaná alba, tak panoramatické tematické mapy ČR a hudební CD. Četba odborných textů ve druhém ročníku byla výběrově doplněna učebnicí realii Co chcete vědět o České republice od Jitky Cvejnové. Právě po absolvování druhého ročníku má totiž mnoho studentů reálnou šanci účastnit se přijímacích zkoušek na české vysoké školy. A konečně ve třetím ročníku byl překladový seminář koncipován pokud možno co nejužitečněji – ve spolupráci s redakcí oblíbeného literárního almanachu Aphra (Plachta), vydávaného Kavkazským domem jsme dále pokračovali v práci na projektu českého čísla (předpokládaný rozsah 200 – 250 stran), na němž se překladatelsky účastní jak studenti, tak přední gruzínští literáti (ti především přebásněním podřádkových překladů moderní české poezie). Dokončení překladů a odevzdání antologie do tisku plánujeme na zimu 2014. Z iniciativy studentů jsme pokračovali i v tvorbě hesláře Gruzínsko-českého slovníku středního rozsahu. V práci budeme pokračovat i v následujícím roce, metodická příprava i zpracování kartotéky si ovšem ještě vyžádá značné úsilí a hlavně čas.

Z dalších aktivit se nám podařilo udržet i tradiční minipřehlídku české kinematografie, které se kromě studentů češtiny účastnilo i mnoho zájemců o českou kulturu z univerzitního i mimouniverzitního prostředí (filmy byly promítány v českém znění s anglickými, případně ruskými titulky). Studenti pokračovali i v kontaktech s Velvyslanectvím ČR v Gruzii. Tradičně příznivě jsou lektorátu nakloněni konzulové, pod jejichž agendu kultura spadá. Studenti dále překládali a tlumočili i na akcích, zprostředkovaných velvyslanectvím, např. na několika seminářích s lidskoprávní a sociální tematikou. Spolupracovali jsme i s krajskou komunitou Zlatá Praha; pravidelně se účastníme jejich kulturních akcí.

Se studenty – češtináři jsme pokračovali v přípravách na prodloužení cyklostezky Supí cesta, jejíž první část jsme vytyčili už v předchozím roce. Jde o první dálkovou cyklostezku na Jižním Kavkaze, jejíž trasa vede ze Tbilisi do jihogruzínského regionu Khvemo Kartli. Během jarních a letních víkendů jsme podnikli tři výjezdy do sousední arménské oblasti Lore, kde jsme zvolili vhodnou trasu pokračování. Výjezdů se účastnili i čeští dobrovolníci z řad tbiliské krajanské komunity, hlavním komunikačním jazykem tedy byla samozřejmě čeština. Pokud získáme finanční prostředky, samotné vytyčení proběhne v létě 2014.

Technické a organizační podmínky (mimo jiné zajištění učeben, spolupráce při sestavování rozvrhů a tištění certifikátů, poskytování pomůcek k promítání) byly na TSU na velice dobré úrovni, vedení univerzity vycházelo lektorovi i studentům ve všech případech vstříc.

Díky Domu zahraničních služeb a Velvyslanectví ČR v Gruzii je při TSU rovněž postupně budována bohemistická knihovna, jak krásné, tak společenskovední literatury a periodik (a v neposlední řadě i zvukových a multimediálních nosičů); důležité je její zpřístupnění širší veřejnosti se zájmem o českou kulturu a realie.

Na Fakultě ekonomie a obchodu Tbiliské státní univerzity Ivane Džavachišviliho (TSU) probíhala výuka češtiny v začátečnické skupině podle systému, který jsem podrobněji popsal výše, výběrově doplňována byla slovní zásobou z ekonomické oblasti a koncem akademického roku i četbou jednodušších ekonomických textů. Toto směřování se chystáme prohloubit v následujícím roce, kdy plánujeme systematicky přistoupit ke studiu obchodní češtiny.

Zájem o výuku češtiny trval rovněž na Sochumské státní univerzitě (SSU) se sídlem ve Tbilisi. Jedná se původem o univerzitu-uprchlíka, před lety evakuovanou z Abcházie, které se ovšem v posledních letech dařilo ve Tbilisi zviditelnit a výrazně zlepšit úroveň výuky i širší studovaných oborů. Jedním z hlavních akcentů je pak studium široké škály cizích jazyků; vedení se do budoucna netají plány na vybudování bohemistiky jako jedné ze specializací oboru slavistika. Z organizačních důvodů se podařilo otevřít opět pouze začátečnickou skupinu, kterou tvořili studenti různých humanitních oborů (především kulturologie, různých filologických oborů, sociologie). Výuka probíhala podle stejného schématu jako v začátečnických skupinách TSU.

V letošním roce se podařilo zahájit výuku i na jedné tbiliské střední škole – *Kharthuli sasc'avlebeli* (Gruzínské učiliště). V minulých letech tu češtinu formou kroužku vyučovala Nino Čelidzeová. Škola je dlouholetým kolektivním členem Asociací česko-gruzínských vztahů. Od letoška jsme přistoupili k výuce v začátečnické skupině (okolo patnácti studentů z různých tříd).

Aktivně jsme pokračovali i ve spolupráci s Asociací česko-gruzínských vztahů (prezident Karlo Khveladze). Pracovali jsme především na redakci gruzínsko-české konverzace, kterou sestavil Ioseb Bežašvili, viceprezident Asociace. A v neposlední řadě jsme i v tomto roce metodicky spolupracovali s Irinou Markarovou, učitelkou češtiny na *24. veřejné škole* Jana Amose Komenského (třída Davida Budovatele 155).